

Bading innunder Salen.

ERIK STABELL

«Fjellturer er en fantastisk avkobling»

H.K.H. Kronprinsesse Sonja intervjuet av Karl H. Brox

Det var sommeren 1976 H.K.H. Kronprinsesse Sonja fikk oppleve sin første virkelige fjelltur. Turen, som gikk i Jotunheimen i praktfullt sommervær, ga så avgjort mersmak, og siden har Kronprinsessen vært å se i fjellet så ofte som tid, offisielle plikter og familieliv tillater. Siden 1979 har hun årlig gjennomført to ukesturer — en på høstparten og en om vinteren — og om alle turistforeningsmedlemmene her i landet gjorde det samme, ville besøket på hyttene uten tvil blitt mangedoblet! Mange av Kronprinsessens turer har dessuten vært knallharde, og har til dels også gått utenfor de kjente stier, med dagsmarsjer på opptil 21 timer! Det er derfor en meget erfaren fjellentusiast «TTs utsendte» har hatt den ære å få møte på Slottet.

- For meg var altså møtet med fjellturismen i 1976 en helt ny opplevelse, forteller Kronprinsessen. Naturligvis hadde jeg også tidligere vært til fjells i forskjellige sammenhenger, men jeg hadde aldri tidligere gått fra hytte til hytte. Årsaken til det er vel først og fremst at mine foreldre hadde hytte ved sjøen og at det derfor naturlig nok ble denne naturen, sjø og kyst, som jeg fikk et forhold til fra barnsben av. I tillegg har jeg alltid vært en ivrig skiløper, og i sin tid tok jeg også skilærereksamen, men interessen for fjellturer kom ikke før i voksen alder. På sett og vis er jeg glad for det, for som voksen var jeg istand til å vurdere og verdsette opplevelsene og inntrykkene på en annen måte enn jeg kanskje ville ha gjort som yngre. Jeg er forøvrig fortsatt nært knyttet til sjøen, men det ene utelukker jo ikke det andre, og jeg er etterhvert blitt meget glad også i fjellnaturen.

- Den første fjellturen var med andre ord ingen skremmende opplevelse?

- Nei, på ingen måte — tvert imot vil jeg vel heller si. Turen gikk i noe av den fineste fjellnaturen vi har, inn til hjertet av Jotunheimen med Spiterstulen og Galdhøpiggen, og med avslutning på Gjendesheim. Det var ikke en sky på himmelen, 25 grader varmt og ikke et vindpust. Vi kunne tenne en fyrstikk på toppen av Galdhøpiggen. Det var kort sagt som en drøm. Senere har jeg fått erfare at fjellet også kan ha andre sider, men når man først er bitt av basillen gjør det

Kronprinsessen med følge på Storerikvollen 1. september 1983, med vertinnen, Anne Mari Bergquist, i midten. Som det fremgår av turantrekket var været ikke det beste.

(Foto fra Kronprinsessens private album)

jo ikke så mye. Dårlig vær har sin sjarm det også, og er noe vi må finne oss i med den plassering vårt land har på kartet.

- Hva er det som trekker Kronprinsessen til fjells?

- Å, det er mange ting. Det er for det første selve naturopplevelsen — synsinntrykkene av mektig, vill og uberørt natur med topper, breer, stup, fosser og stryk, frodige daler. Så er det plantelivet og møter med dyr og fugler. Det er stillheten, roen, og den muligheten du har til å være deg selv, til å finne deg selv, til å tenke, noe man alltid har behov for. Men det er selvsagt også mosjonsglede, det å kjenne at kroppen arbeider og fungerer. Og det er samværet med gode venner, miljøet rundt om på hyttene, peiskosen om kvelden etter en lang dags marsj og møter med mennesker som jeg ellers ikke ville har truffet, f.eks. breførere, hyttevertskap og andre som vi møter underveis.

Samlet vil jeg si at fjellturer er en fantastisk form for hvile og rekreasjon. Problemer, bekymringer og hverdagens mas og jag forsvinner rett og slett. Jeg er ikke i tvil om at fjellturer er av stor betydning for ens mentale helse.

- Dette er vel også en måte å bli kjent med landet på?

- Det er det absolutt, fjellturene har uten tvil ført meg til steder som jeg ellers aldri ville ha fått se. Ellers er jo fjellet en så markert del av landet vårt, både rent landskapsmessig sett og kulturelt, at det er naturlig å gjøre seg kjent med det.

- Noen foretrekker de store vidder, som f.eks. Hardangervidda og deler av Rondane og Sylene, mens andre setter større pris på det mer loddrette landskapet i fjellstrøk som Jotunheimen og Trollheimen. Er det spesielle deler av fjellnaturen som Kronprinsessen setter særlig pris på?

- Det er ikke så lett å svare på et slikt spørsmål, for alle sider av fjellnaturen er opplevelsesverdig hver på sin måte. Siden du nevner Sylene har jeg jo fått fastslått med selvsyn at det er et kjempeflott skiområde. Men jeg må vel innrømme at jeg har fått en litt spesiell kjærlighet for Sunnmørsalpene, som jeg besøkte første gang i 1980 og på nytt i 1988, da vi gikk om igjen nesten den samme turen. Dette er en meget dramatisk natur hvor man kan oppleve både fjord og fjell og bre. På disse turene klatret vi fra fjorden og opp til 1 200 meters høyde hver dag, og i løpet av en uke bli jo det i meter som en tur til toppen av Mount Everest.

På den første turen i 1980 gikk vi fra Grotli til Kaldhuseter, og neste dag videre til den store setergrenda i Herdalen. Derfra gikk vi så over til Geiranger over Holeegga, som jeg sant å si opplevde som ganske nifs, langt verre enn Besseggen. Vi krabbet bokstavelig talt på hender og føtter med sekken på ryggen, og jeg vil absolutt fraråde folk som har høydeskrekk å gå denne turen. Men på den annen side kan jeg love de som tar den en fantastisk naturopplevelse. Selv ville jeg aldri gått turen uten i følge med en så erfaren fjellmann som Claus Helberg. Han hadde forøvrig heller ikke gått denne turen tidligere, og vi hadde for sikkerhets skyld også med oss en lokalkjent fører. Har du forresten noen gang gått i Sunnmørsalpene? Ikke? Ja, da har du og alle andre som ikke har vært der en opplevelse til gode, sier Kronprinsessen og forteller ivrig om utrolige utsikter, fra Slogen f.eks. hvor det bare er plass til fem-seks personer samtidig på toppen, om den koselige Patchellhytta og om besøket på Linge gård, hvor den legendariske Martin Linge trådte sine barnesko.

Det var forøvrig på den andre turen i Sunnmørsfjellene i 1988 at Kronprinsessen var så uheldig å miste en film på turen ned mot

*H.K.H. Kronprinsesse Sonja fotografert på en skitur i Rondane i 1984.
(Foto fra Kronprinsessens private album)*

Skylstadbrekka. Filmen ble funnet av en svensk turist som fikk den fremkalt uten å gjenkjenne noen av personene. Han leverte derfor bildene til Verdens Gang, slik at avisen kunne etterlyse eieren. Der i huset så man naturligvis straks at Kronprinsessen gikk igjen på flere av bildene, og det ble tatt kontakt med en forespørsel om det var mulig å få trykke noen av dem. Tillatelse ble gitt under fortsetning av et honorar til H.K.H. Prinsesse Märtha Louises Fond for funksjonshemmede barn.

En annen historie fra turene sine som Kronprinsessen forteller med stor munterhet er da følget, som foruten Kronprinsessen besto av Dronning Margrethe av Danmark, Claus Helberg og venner av Kronprinsessen, på en av skiturene møtte et annet følge i fjellet. En av de som kom i det andre følget hilste muntert på Heiberg, men uten å dra kjensel på noen av de andre. Det ble imidlertid nokså snart klart at Helberg ikke umiddelbart kjente igjen personen som hadde hilst på ham. Da vedkommende forsto dette presenterte han seg, og føyde til: «Men jeg kjente igjen deg med en gang». Da snudde Helberg seg mot Dronningen og Kronprinsessen og sa: «Der ser dere, slik er det å være kjendis!»

Kontakten mellom Kronprinsessen og Claus Helberg kom istand i 1979. Bakgrunnen var at Helberg er en gammel venn av Erling Lorentzen, som er gift med prinsesse Ragnhild, og sammen med Kronprinsessen hadde disse to planlagt en sommertur til fjells. Da turen nærmet seg viste det seg at Erling Lorentzen ikke kunne bli med, men Kronprinsessen spurte da Helberg like godt om ikke han kunne tenke seg å bli med likevel, som kjentmann og turleder. Slik ble det, og siden har Helberg vært fast turkamerat for Kronprinsessen i fjellet.

- 21 turer er det etter hvert blitt sammen med Claus, på både sommer- og vinterføre, forteller Kronprinsessen. Turene har gått i fjellstrøk over store deler av landet — i grunnen er det vel bare Nord-Norge som er dårlig dekket med bare en tur hittil, i indre Troms. Den første turen gikk forøvrig til Finse, via Geitrygghytta og ned Aurlandsdalen. Derfra fortsatte vi til Fjærland og Flatbrehytta og gikk på ski over Jostedalsbreen. Kunst- og kulturinteressert som Claus Helberg er, hadde han allerede på denne turen lagt opp til en kombinasjon av kultur og natur ved at vi i Skei i Jølster besøkte utstillingen av malerier av Nikolai Astrup *).

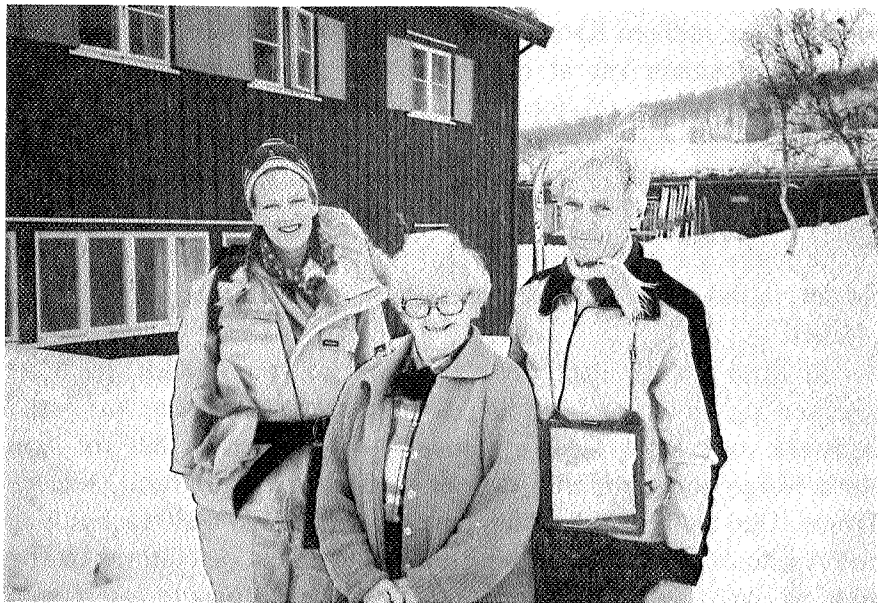
- Hva foretrekker Kronprinsessen helst, sommer- eller vinterturer?

- Jeg liker begge deler. Flere områder, bl.a. Sylene, har jeg besøkt både til fots og på ski, og har på den måten fått oppleve hvordan landskapet endrer karakter til de forskjellige årstider. Man kan vel si det slik at sommer- og vinterturene utfyller hverandre — naturopplevelsen er bare halv om man har opplevet fjellet bare om sommeren.

- Vinterfjellet kan være ganske barskt?

- Ja, det er det ingen tvil om, og vi har hatt noen tøffe turer uten at det noen gang har vært fare på ferde. En tur fra Finse til Geitryggen via Kirkedøren nordvest i Hallingskarvet, var i 1982 likevel nære på å utløse en leteaksjon. Været var temmelig barskt med kraftig vind så det var vanskelig å holde seg på bena, og det gikk heller smått. Til tross for at sikten var dårlig, visste Claus hele tiden nøyaktig hvor vi var og at vi ville nå frem til hytta, til tross for motvind og bakglatte

**) Maleren Nikolai Astrup (1880-1928) bodde fra 1905 og til sin død i Jølster, hvor han også var født. Den særpregede naturen i Jølster har i sterk grad påvirket hans bilder.*

Hennes Majestet Dronning Margrethe av Danmark, Astrid Olsen og Claus Helberg utenfor Nedalshytta i april 1987.

(Foto: H.K.H. Kronprinsesse Sonja)

ski. Like sikre var ikke de som ventet på oss på hytta, og de som på Finse ventet på telefonbeskjed om at vi har kommet vel frem. Vi skulle etter planen ha vært fremme forlengst, og da er det jo ikke rart om man blir engstelig. Halvannen kilometer fra hytta sendte vi den raskeste i følget avgårde i forveien for å melde fra, og han kom akkurat tidsnok frem til å forhindre at leting ble satt i gang.

- Det var på denne turen Dronning Margrethe mente at noen måtte ha glemt å lukke døren etter seg, siden det trakk så forskrekkelig?

- Du har hørt om det? sier Kronprinsessen og ler.

- Claus Helberg har skrevet om turen i DNTs årbok.

- Ja, det er jo sant. Det var forøvrig en nyttig tur som ga oss god erfaring — man må ha opplevet dårlig vær i vinterfjellet for å forstå hvilke krefter som kan slippes løs.

- Dronning Margrethe er også blitt fast deltager på vinterturene?

- Dronningen har deltatt ni ganger nå siden 1981. Hun er en meget interessert og dyktig skiløper, noe hun ikke minst beviste under den nettopp omtalte turen. Også i 1982, da vi gikk i Jotunheimen, var

været meget dårlig underveis fra Olavsbu til Spiterstulen. Det var tett tåke, snødrev og løs snø. Først i mørkningen på kvelden kom vi frem, temmelig slitne alle sammen. Dronningen deltok forøvrig også på turen tvers gjennom Sylene fra Meråker til Røros i 1987.

- Vi skal kanskje også snakke litt om turene i TTs område — den første var i 1982?

- Det stemmer. Vi kom med nattoget fra Oslo og dro inn til Gjevilvasshytta, hvor vi fikk servert frokost. Så dro vi over til Bårdsgarden, videre til Kårvatn — begge disse fjellgårdene er praktfulle steder — og derfra til Innerdalen. Turen dit fra Kårvatn var fantastisk, utsikten fra Bjøråskaret var utrolig fin, her opplever man til fulle dramatikken i de vestre delene av Trollheimen.

Fra Innerdalen dro vi ned til Fale og derfra opp til Vangshaugen. TT må ha meg unnskyldt, men møtet med Vangshaugen, Alfheim og historien omkring Lady Arbuthnott er kanskje det jeg husker best fra denne turen. Hennes historie og skjebne var det meget interessant å bli kjent med. Så fortsatte vi til Gøvudalen og vestover til Åndalsnes. Heldige med været var vi forresten også på denne turen.

- Det ble verre året etter?

- Åja, det skal være sikkert — turen i Sylene i 1983 var en våt fornøyelse. Jeg tror nesten jeg kan si at jeg aldri har vært så sliten noen gang som på denne turen. Det regnet i ett sett, nær sagt fra vi startet på Røros og til vi var fremme i Trondheim. Fra Røros kjørte vi med bil til Nedalshytta, og så gikk vi derfra inn til Sylstationen, som jeg må innrømme at jeg kunne styre meg for. Den nye hytta som er reist etter brannen er nok praktisk på mange måter, men noe av hyggen er kanskje blitt borte. Da var det noe ganske annet å komme til Storerikvollen. I regnværet fortsatte vi så dagen etter til Schulzhytta og ned til Trondheim, hvor vi var et par dager etterpå for å oppleve byen. Vi trasket rundt med Jan Voigt som guide og besøkte både Ravnkloa, Thomas Angells Stiftelser og Nidarosdomen.

På grunn av at været var som det var, tror jeg nok at vi fikk et dårligere inntrykk av Sylene enn området fortjener — det er sikkert fint der i godvær. Selve Sylmassivet var skjult for oss i skyene, og ikke fikk vi sett det skikkelig da vi gikk gjennom Sylene på ski i 1987 heller. Men Sylene er et kjempeflott skiterreng, og Storelvvolden i Ridalen, hvor vi overnattet underveis fra Stugudal til Røros, var en virkelig perle.

Følget legger ut fra Marenvollen ved Røros. Bildet er tatt av H.K.H. Kronprinsessen, som ble igjen på hytta for å vaske gulvene.

- Og så var det ny sommertur i Trollheimen samme år?

- Ja, da gikk vi fra Hjerkinntil Åmotsdalshytta og videre til Jenstad og Vangshaugen. Så gikk vi ned til Fale og kjørte med bil opp til Gjevilvasshytta, som må være en av de fineste turistforeningshyttene vi har i landet. Nok en gang hadde vi gleden av å treffe Astrid Olsen. Det er jo som å komme hjem når man møter Astrid, enten det er på Nedalshytta eller på Gjevilvasshytta. Turen fortsatte over Mellomfjell til Trollheimshytta, som også var et hyggelig bekjentskap. Til Jøldalen tok vi veien over Geithetta, og så avsluttet vi turen med å gå tilbake til Gjevilvatnet.

- Hvordan forbereder Kronprinsessen seg til fjellturene, som jo krever sitt fysiske sett, ikke minst vinterstid?

- Jeg forbereder meg vel ikke på annen måte enn fjellvandrere flest, med andre ord ved å holde meg i god fysisk form. Jeg driver jevn mosjonering, går turer om sommeren og er på ski så ofte jeg kan om vinteren. Jeg må rett og slett ut for å få luft, og slik sett er jeg jo heldig stillet med Askermarka og Nordmarka i nærheten. Uten å være i form ville flere av fjellturene ha vært umulig å fullføre. Den

lengste turen jeg har gått i ett strekk var Jostedalsbreen på langs. Det tok 21 timer, men var en utrolig opplevelse, ikke minst var den lyse sommernatten på breen noe jeg alltid vil huske. Breturer er kanskje det mest sjarmerende av alt man kan oppleve i fjellet. Det er sommer, men likevel et snev av vinter. Den mest særpregede opplevelsen av alle på en bre var en tropenatt på Folgefonna — det er det nok ikke så mange som har fått oppleve. Helt uforglemmelig!

- Og fjellturene blir det fortsatt?

- Det blir det. Jeg har nå 25 turer bak meg tilsammen, og hver tur har gitt meg glede og lyst til å oppleve mer. Det er også et flott arbeid turistforeningene driver for å gjøre det mulig å oppleve fjellet slik vi kan her i Norge. Med det hytte- og rutenettet som er bygget opp føler man seg trygg, og man finner bekvemmelige overnattingsmuligheter med overkommelige dagsmarsjer mellom hyttene. Selvbetjeningssystemet er også kjempefint ved at man kan få kjøpt proviant underveis og dermed slipper å bære mer enn man må. La oss håpe at systemet blir respektert også i fremtiden, at folk betaler for seg, slik at foreningene ikke ser seg nødt til å legge ned dette unike systemet. Selvbetjeningshyttene har dessuten den egenskapen at de mikser folk sammen — man må dele oppholdsrom, kjøkken og plikter, og dermed blir man også kjent med dem man deler hytta med.

- Og når kommer Kronprinsessen tilbake til Trollheimen eller Sylene?

- Det vet jeg ikke, men at det vil skje er vel høyst sannsynlig, sier Kronprinsessen.

Og velkommen skal hun være.